

Neglazbene dobrobiti koje se povezuju s pjevanjem u zboru

Rukavina, Doris

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:871113>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-05-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

DORIS RUKAVINA

**NEGLAZBENE DOBROBITI KOJE SE
POVEZUJU S PJEVANJEM U ZBORU**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: izv. prof. art. dr. sc. Antoaneta Radočaj-Jerković

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Doris Rukavina potvrđujem da je moj Završni rad pod naslovom Neglazbene dobrobiti koje se povezuju s pjevanjem u zboru te mentorstvom izv. prof. art. dr. sc. Antoaneta Radočaj-Jerković rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

_____

Sadržaj

1. UVOD	1
2. POVIJESNI RAZVOJ ZBORSKE UMJETNOSTI	2
3. ZBORSKO PJEVANJE	5
4. PJEVANJE U NASTAVI GLAZBENE KULTURE I U IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA	6
5. UMJETNOST ZBORSKOG PJEVANJA	9
5.1. ULOGA DIRIGENTA	11
5.2. VRSTE ZBOROVA	12
6. NEGLAZBENE DOBROBITI KOD DJECE POSTIGNUTE ZBORSKIM PJEVANJEM	14
6.1. PJEVANJE U STARIJOJ ŽIVOTNOJ DOBI	15
7. ZAKLJUČAK	17
8. SAŽETAK	18
9. ABSTRACT	19
10. LITERATURA	20

1. UVOD

Rad proučava neke neglazbene dobrobiti koje se povezuju s pjevanjem u zboru, a koncipiran je na sljedeći način: *Uvod, Povijesni razvoj zbarske umjetnosti, Zbarsko pjevanje, Pjevanje u nastavi glazbene kulture i u izvannastavnim aktivnostima, Umjetnost zbarskog pjevanja, Uloga dirigenta, Vrste zborova, Neglazbene dobrobiti postignute zbarskim pjevanjem, Pjevanje u zrelijoj dobi, Zaključak i Popis literature.*

U poglavlju koje obuhvaća *Povijesni razvoj zbarske umjetnosti* kronološki je prikazan razvoj pjevanja od samih početaka do danas te koje sve dobrobiti proizlaze iz aktivnog bavljenja tom umjetničkom djelatnošću. Sljedeće poglavlje *Zbarsko pjevanje* sadrži informacije o svim potrebnim segmentima kao što su pravilno disanje, fonacija i glasovni razvoj pjevača. Poglavlje koje slijedi, *Pjevanje u nastavi glazbene kulture i u izvannastavnim aktivnostima*, obrađuje specifičnosti pjevanja učenika na nastavi u razredu. *Umjetnost zbarskog pjevanja* poglavlje je koje sadrži informacije o vrstama zborova, dirigentu i njegovoj ulozi te općenito o razvoju i prisutnosti zbarske umjetnosti. Poglavlje *Neglazbene dobrobiti postignute zbarskim pjevanjem* donosi pregled osnovnih neglazbenih utjecaja koji, djelujući na opću atmosferu u pjevačkome zboru, djeluju i na postizanje krajnje željenih umjetničkih ciljeva zbora. Poglavlje o *Pjevanju u zrelijoj dobi* razmatra brojne prednosti koje se povezuju s pjevanjem u zboru u zrelijoj dobi te s interesima i potrebama starije populacije.

Temeljni cilj rada bio je istražiti i prikazati zbarsko pjevanje iz pozicije prikaza neglazbenih dobrobiti koje proizlaze iz aktivnog sudjelovanja u toj glazbenoj aktivnosti, a koja su opisana u brojnim recentnim istraživanjima. Međutim, cilj rada bio je i istražiti glazbene dobrobiti pjevanja te općenito glazbe za cjelovit razvoj djece i mladih.

2. POVIJESNI RAZVOJ ZBORSKE UMJETNOSTI

Povijesni razvoj zvorske umjetnosti i pjevanja posjeduje širok spektar informacija, činjenica i zanimljivosti. Najveću važnost, doprinos te utjecaj u povijesnom razvoju zvorske umjetnosti imala je Crkva, zatim odgojno-obrazovne institucije te kasnije amaterska i profesionalna građanska društava. U početku, jedini priznati oblik umjetnosti bilo je pjevanje koje se izvodilo tijekom vjerskih obreda. Antifonalno i responzorijalno pjevanje psalama razvilo se pod utjecajem hebrejske vokalne tradicije u hramovima (Radočaj-Jerković, 2017).

Glazbeni život starog vijeka odvijao se u dvorovima, hramovima gdje se okupljala elita. Postojala je klasna podjela koja je određivala i dijelila život, pa i glazbu, u dvije klasne skupine: na onu vladajuće manjine, službenu glazbu države i glazbu potlačene većine, odnosno glazbu širokih narodnih masa (Radočaj-Jerković, 2017 prema Andreis, 1951). Interes i potreba za glazbom prevladavala je i bila u središtu dvorskih škola za obuku i školovanje pjevača. Glazba u doba antike obuhvaćala je korištenje starocrkvenih ljestvica (modusa) s određenim pravilima korištenja. Broj članova u zboru povećao se zbog zbora koji je bio novina u grčkoj tragediji. Pjevale su se narodne pjesme dok je pjevanje bilo u odgojne svrhe.

Glazba u srednjem vijeku odvijala se isključivo u crkvi, na misnom slavlju u okviru kršćanske liturgije. Učilo se pjevati po sluhu, usmenom predajom i učenjem napamet, bez notnog zapisa. Isključivo su se pjevali crkveni napjevi s naglaskom na lijepo pjevanje. Pojavom pjevačkih škola – *Scholae Cantorum* – cilj je naobrazbe postalo lijepo pjevanje u zborovima. Zatim, pojava notacije uvelike je omogućila lakši pristup učenju glazbe i pjevanja, olakšano je praćenje i vođenje dionica pomoću povećanja broja crta u notnom crtovlju. Guido iz Arezza (997. – 1050.), zaslužan za pojavu solmizacije, usavršio je notno pismo, uveo učenje po notama pomoću sustava heksakorda koji je izgrađen pomoću Himne sv. Ivana Krstitelja. Napredak koji je tada postignut potaknuo je želju za stvaranjem bilježnica pjevačkih napjeva u svrhu očuvanja originalnosti te ubrzavanja i olakšavanja učenja. Solmizacija je uvelike pomogla i ubrzala proces pjevanja i čitanja nota te potaknula izvođače na *a vista* čitanje glazbe.

U poznatoj katedralnoj školi *Notre Dame* sa sjedištem u Parizu djelovali su Leonin i Perotin te su uvođenjem *organum duplum* i *tripulum* postavili temelj za daljnji razvoj glazbe vokalne renesanse.

Zvorska glazba u razdoblju renesanse i humanizma zasnivala se na višeglasnoj sakralnoj glazbi. Ali u to vrijeme i školsko pjevanje doživljava daljnji napredak. Glazbenu poduku

provode profesionalni školski i crkveni kantori. Kantori u društvu imaju važno značenje, a u učiteljskoj hijerarhiji posjeduju cijenjeno i visoko mjesto (Radočaj-Jerković, 2017). U školama su se učitelji usmjerili na učenikovu sposobnost i njihovu zainteresiranost te intelektualni razvoj. Svalina (2015) ističe posebnosti i težinu rada s djecom pri čemu je najbitnija komponenta ljubav prema učenju, dok je u cilju odgoj učenika i njihovo formiranje sposobnosti i intelektualnih vještina te razvoj kritičkog duha kod djeteta. U doba reformacije Martin Luther (1483. – 1564.) zalagao se za osnivanje škola koje će moći pohađati sva djeca s jednakim pravima i vrednotama. Skladatelji G. P da Palestrina i O. di Lasso skladali su skladbe za *a cappella* zbor u kojima je prevladavao polifoni slog i mirnoća koji često ostavlja dojam homofonog sloga.

Zborska glazba u 17. i 18. stoljeću znatno napreduje i doživljava prekretnicu u kojoj glazba prestaje biti u službi Crkve i pod njenim utjecajem, a primjetne su i promjene u odgoju i obrazovanju učenika. Dolazi do podjele škole i Crkve, u središtu je dijete i njegov intelektualni napredak. Češki pedagog Jan Amos Komensky (1592. – 1670.) sastavio je smjernice o odgoju i obrazovanju učenika s ciljem jedinstvene škole za sav narod. Dijete je *tabula rasa* koja ne posjeduje urođene i naučene ideje (John Lock, 1632). Navedeni filozof nije bio zagovornik uvođenja glazbe u nastavu općeobrazovnih škola zbog pomisli da to rezultira gubitkom vremena. U djelu *Didactica Magna* (u prijevodu: *Velika didaktika*) postavio je temelje za *razredno-predmetno-satni sustav* koji se i danas koristi. Javljaju se i počeci učenja o teoriji glazbe te njenoj povijesti i razvitku koju su učitelji i kantori prenosili na svoje učenike. Pjevanje je bilo sastavni dio učenikova obrazovanja. Tjedni broj sati glazbene nastave smanjen je. Pretežito se učilo o teoriji glazbe dok je pjevanje u drugom planu zbog nedostatka vremena. U privatnim i crkvenim školama učilo se pjevanje i skladbe skladatelja: Johanna Sebastiana Bacha, Henryja Purcella i Antonia Vivaldija.

Obrazovanje 18. stoljeća obilježio je Jean Jaques Rousseau i djelo *Emil ili o odgoju* u kojem je naveo značajke glazbenog, pjevačkog odgoja. Rousseau razlikuje tri vrste glasova: govorni, pjevajući i patetični. Zagovaratelj je relativne metode intonacije te smatra da glazba učeniku treba predstavljati samo i jedino radost i zabavu (Rousseau, 1989).

Zalagao se za slobodan odgoj djece, razvoj djeteta i njegove darovitosti. Djecu više ne podučavaju kantori nego učitelji koji provode glazbenu nastavu kroz cjeloživotno školovanje djeteta.

Zborska glazba u 19. stoljeću prolazi kroz velike društvene i gospodarske promjene, značajni izumi i napredak tehnologije također ostavljaju svoj trag. Glazba postaje sastavni dio općeg obrazovanja. U središtu tog vremena neupitno je bila činjenica da je obrazovanje postalo u službi države i da se pokrenulo obrazovanje djece iz svih društvenih slojeva. Kantori više ne podučavaju nego glazba postaje sastavni dio opće naobrazbe. Pjevanje je jedan od važnijih dijelova općeg obrazovanja, osobito značajan za područje razvijanja i uspostavljanja socijalnih kontakata i duhovnog rasterećenja (Svalina, 2015). Glazbeni odgoj presudan je razvoj kulture naroda pa samim tim glazbena nastava treba biti dio cjelokupnog odgoja i obrazovanja koje uključuje i glazbeno opismenjivanje učenika (Lawson, 2011). Crkvene pjesme više se nisu pretežito izvodile već su se pjevale narodne pjesme, što dovodi do pada u profesionalnosti i kvaliteti školskog pjevanja.

Glazba 20. stoljeća doživljava prekretnicu i procvat, brojne promjene i reformacije, razvijanje vokalne tehnike, razvoj i upotreba glazbe u školstvu. Pjevale su se narodne pjesme uz razvijanje elemenata vokalne tehnike. Rojko (2012) navodi kako je pjevanje u osnovnim i srednjim školama u Hrvatskoj prvi put uvedeno 1944. godine u nastavnom planu i programu kao samostalan predmet. Brojni pedagozi toga vremena nisu imali pozitivno mišljenje o učenju i formaliziranju nastave prema učenjima Johanna Friedricha Herbart (1776. – 1841.), koja prirodni razvoj djeteta i njegovu potrebu za kretanjem i kreativnošću stavljaju u drugi plan. Mađarski skladatelj Zoltan Kodaly (1882. – 1967.) utemeljio je metodu razvijanja intonacijskih vještina kod djece od najmlađe dobi. Prisutne su i brojne druge metode: *Suzuki*, *euritmije Emile Jaques-Dalcrozea*, *metoda učenja glazbe na rock primjerima* i mnoge druge.

Zborska glazba 21. stoljeća uvelike je napredovala i ostvarila značajan razvitak. Pjevanje kao glazbena aktivnost počinje se prakticirati u osnovnim i srednjim školama. Suvremeno doba karakteriziraju brojne manifestacije, natjecanja, festivali diljem Europe i svijeta, glazbeno-pedagoške rasprave i pravci te rasprave o pjevanju i učenju pjesama i razvoju vokalne tehnike. Tradicionalna nastava gubi na važnosti, a fokus se stavlja na estetski iskustvenu nastavu te izvannastavne i izvanškolske aktivnosti.

3. ZBORSKO PJEVANJE

Kad pjevanje je tako dobra stvar, naučio bih cijeli svijet da koristi taj dar.

(William Byrd)

Zborsko pjevanje predstavlja oblik skupnog muziciranja koji egzistira kao značajan dio glazbenog obrazovanja od vremena prvih odgojno-obrazovnih sustava. Pjevanje je jedan od najstarijih oblika glazbenog ponašanja koje se koristilo od početaka razvoja glazbene umjetnosti i koje će zasigurno imati svoje mjesto i u budućnosti. Dodig Baučić (2016) navodi da je glas prvi i jedini čovjekov instrument, koji od samih početaka evolucije inspirira, razvija i potiče te različito interpretira aktualna zbivanja. Ljudski glas najjednostavniji je instrument koji posjeduje svaka osoba i koji se može koristiti cijeloga života. Proces pjevanja emocionalni je prijenos osjećaja pjevača prema publici. Pjevanje zahtijeva prije svega osobni trud pjevača, posvećenost, znanje, vještinu i iskrenu ekspresiju, artikulaciju, pravilno disanje te pravilnu impostaciju glasa. Nastanak ljudskog glasa upotpunjuju tri radnje koje obuhvaćaju respiraciju, fonaciju i rezonanciju uz prisutnost prirodnih emocija osobe, pjevača. Ta činjenica učinila je od pjevanja glazbenu aktivnost koja se često i rado realizira.

Tehnike koje pjevač razvija i koristi tijekom pjevanja uključuju i emocije i osjećaj povezanosti s publikom. Što se tiče same radnje pjevanja, nije bitna sila i snaga nego je u prvom planu, osim glasovnih sposobnosti i muzikalnosti, bitan i osobni doživljaj fraze te cjelokupnost izvedbe skladbe. Ljepota glasa najbitnija je stavka kod svakog pjevača kako bi mogao uopće interpretacijski i muzikalno izvesti određenu dionicu, skladbu. Pjevanje se može izjednačiti s idealiziranim govorom pa tu misao treba koristiti svaki pjevač. Iznimno je bitna boja ljudskih glasova, pravilno disanje, harmonizacija i ujednačenost boje cjelokupnog zbora koja rezultira homogenom zvukovnom bojom odajući impresiju kao da se radi o jednoj osobi (Rojko, 2012).

Pravilno disanje važan je segment koji svaki pjevač mora znati pravilno koristiti, bitan je sjedeći ili stajući položaj sa spuštenim ramenima kako bi protok zraka nesmetano prolazio i kako bi se ostvarili što bolji rezultati, izbjegle neke neželjene, po glas opasne, nuspojave. Postoje tri vrste disanja: *ključno, bočno i ošitno*, a ono koje se koristi pri pjevanju jest kosto-abdominalno (Lhotka-Kalinski, 1975).

4. PJEVANJE U NASTAVI GLAZBENE KULTURE I U IZVANNASTAVNIM AKTIVNOSTIMA

Zborsko pjevanje generira glazbeni razvoj pjevača, ali i njihov osobni razvoj te razvoj samopouzdanja pjevača kao pojedinca. Posjeduje snažnu socijalnu i društvenu ulogu. Upravo je ono ostavilo snažan trag i u školstvu, osobito u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Učenici rado sudjeluju aktivnim pjevanjem na nastavi glazbene kulture i svojevrijedno se prijavljuju kako bi sudjelovali u školskom pjevačkom zboru. Osnivanje školskog zbora doprinosi prezentiranju škole kao ustanove i što je veći interes i broj učenika koji aktivno sudjeluju, to je i uspjeh prezentacije škole i zbora veći (Jerković, 2010). Iako je zborsko pjevanje prije svega umjetnost, pjevati u zboru znači steći nova prijateljstva, razvijati osjećaj tolerancije, povezanosti, učiti se strpljenju i povjerenju (Radočaj-Jerković, 2017). Hylton (1995) ističe i važnost estetskog odgoja u zborskom pjevanju, do kojeg se može doći isključivo prilikom izvođenja, zatim važnost procesa pripreme zbora i ljudskog doživljaja u stvaranju glazbe i njezine umjetnosti. Radočaj-Jerković (2017) ističe važnost zborskog pjevanja u školskoj dobi djeteta jer je riječ o jednoj od najdostupnijih izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti koja svakom zainteresiranom učeniku omogućuje realizaciju potrebe za aktivnim muziciranjem, stvaranjem, umjetnošću. U tom životnom razdoblju pjevački zbor predstavlja i stjecanje prijateljstva, zajedničko odrastanje, prevladavanje straha i treme od javnog nastupa, osobni razvoj i odgoj djeteta te timski rad u konačnici. Navedenim pristupom učenik koji pjeva u zboru razvija i osobni glazbeni ukus, mogućnost prepoznavanja i razlikovanja različitih karaktera pjesama. Važnost zborskog pjevanja postiže se motivacijom djece, razvijanjem njihovih glazbenih sposobnosti i vještina te aktivnim i učestalim muziciranjem (Radočaj-Jerković, Milinović i Škojo, 2018). Tijekom pjevanja potrebno je provoditi razne edukacijske aktivnosti koje potiču opuštanje, pobuđuju osjećaj slobode tijekom izvedbe. Potrebno je prepoznati muzikalnost djeteta, njegov potencijal te glazbenu i motoričku sposobnost. Šulentić Begić (2010) ističe pjevanje kao najčešću aktivnost općeobrazovne škole, posebice u prva tri razreda. Pjevanje je termin koji se svakodnevno pojavljuje u općeobrazovnoj školi na nastavi glazbene kulture (Radočaj-Jerković, 2017). Stalna je aktivnost nastave glazbene kulture putem koje učenik razvija i koristi svoje prirodne, urođene vještine te razvija glazbene sposobnosti. Navedenom aktivnošću kod učenika razvija se i potiče emocionalna aktivnost koja potiče motoričke aktivnosti učenika pomoću sudjelovanja u izvođenju glazbe i slušanja glazbe. Učenikova aktivnost u pjevanju na satu glazbene kulture isključivo ovisi o motivaciji i aktivnosti samog učenika, razvijenosti njegovih glazbenih sposobnosti i vještina, zbog kojih se

uz pomoć glazbenih sposobnosti učitelja i njegove motivacije za rad s učenicima postiže više ili manje kvalitetna umjetnička razina izvedbe. Pjevanje u općeobrazovnim školama stalna je aktivnost koju učitelji rado provode jer se pjevati može bez korištenja notnog teksta i glazbenog obrazovanja, gdje je cilj postići relaksaciju, opuštanje, obnovu od zasićenosti drugim obvezama, odmor u zajedništvu i mnoštvo ekspresije i emocija (Rojko, 1996). U općeobrazovnim školama na nastavi glazbene kulture pjevanje predstavlja posebnu glazbenu vrijednost i važnost. Sva djeca glazbeno su jednaka, posjeduju vlastitu urođenu muzikalnost, a razlikuju se po stupnju razvijenosti glazbenih sposobnosti (Šulentić Begić, 2010).

Kada se radi o dječjem pjevačkom zboru mlađe dobi, upjevavanje se može izvesti na način da se umjesto apstraktnih vježbi pjevaju jednostavnije pjesme uz postupnu uzlaznu i silaznu promjenu tonaliteta. Na taj način vježba se osjećaj za tonalitet i intonaciju. U školskom zboru pjesme se uče po sluhu kroz određene faze učenja: upoznavanje pjesme, obrada, učenje pjesme te krajnja glazbena interpretacija (Rojko, 1981). U zborovima sudjeluju učenici većinom istih, sličnih glazbenih sposobnosti i interesa. Pjevanje u zboru razumijeva višegodišnji kontinuitet te osobno napredovanje u razvojnom smislu. Većina općeobrazovnih škola u Hrvatskoj ima pjevački zbor koji aktivno djeluje, no ipak, primjetan je i vidljiv pad u zainteresiranosti djece za sudjelovanje u radu zbora. Školski pjevački zbor osmišljen je s ciljem realizacije i prezentiranja javne i kulturne uloge same škole. Svrha umjetnosti u školama oplemenjivanje je učeničkog doživljajnog svijeta dok je svrha školskog pjevačkog zborskog pjevanja oplemeniti učenikov doživljaj o samoj glazbi i njenoj umjetničkoj funkciji. Nažalost, u većini školskih pjevačkih zborova ne osjeti se prisutnost umjetničkog izvođenja skladbi zbog nepovoljnih uvjeta i ograničenosti u kojima se nastava mora realizirati. Pjevanje u razredu i zbarsko pjevanje razlikuje se po brojnim segmentima, a prije svega po uvjetima rada, realizaciji, ciljevima i zadacima i očekivanim krajnjim ishodima. Glazbena uloga zborskog pjevanja obuhvaća razvijanje glazbenih sposobnosti, sklonosti i vještina učenika radi zajedničkog stvaranja estetski prihvatljive i umjetnički relevantne glazbene izvedbe. Nažalost, većina današnjih školskih pjevačkih zborova gotovo u svim općeobrazovnim ustanovama suočava se s nezainteresiranošću djece zbog preopterećenosti nastavnim gradivom i vremenom provedenim u školi. Razvoj pjevačke vještine i tehnike razvija se pomoću izvannastavnih glazbenih aktivnosti zborskog pjevanja. Školski pjevački zborovi te dječji pjevački zborovi posjeduju kako prednosti tako i nedostatke i probleme s pronalaskom odgovarajućeg repertoara, koji suvremeni skladatelji rijetko i vrlo malo pišu. Šulentić i Birtić (2012) ističu da je funkcionalno pjevanje nepotrebno u razrednoj nastavi glazbe zbog nedostatka razvijanja

glazbenog ukusa kod djece. One se zalažu za umjetničko pjevanje tijekom nastave glazbene kulture, iako su svjesne težine i nemogućnosti navedenog. Školski pjevački zbor sadrži vrlo važnu kulturno-javnu i estetsku ulogu u životu škole (Radočaj-Jerković, 2016). Ciljevi, zadatci, aktivnosti i uloge zborskog pjevanja u školama ne razlikuju se od onih koje pronalazimo u izvaninstitucionalnom zborskom okruženju, ključne razlike nalaze se u okolnostima u kojima se odvija pedagoški rad, nastavni rad, odnosno aktivnosti slobodnog izbora (Radočaj-Jerković, Milinović i Papa, 2018). Kod djece i mladih primjetna je povezanost, prijateljstvo, kvaliteta zajedničkog rada i vidljivost uloženog truda, razumijevanje i tolerancija, podrška koju stječu pjevajući, stvarajući i rastući uz umjetnost i u umjetnosti. Važan utjecaj na socijalnu ulogu pjevačkog zbora imaju i razvijaju vršnjaci i njihovi zajednički odnosi. Što je bolja klima i atmosfera te ozračje koje kruži među pjevačima, to je bolja i kvalitetnija proba/izvedba.

U istraživanju pod nazivom *Uloga zborskog pjevanja u kurikulumu suvremene škole* (2016) o položaju, funkciji i realizaciji školskog zborskog pjevanja u Republici Hrvatskoj istražile su se karakteristike školskih zborova: broj pjevača, spolna struktura, aktivnosti, zainteresiranost i nezainteresiranost za pjevanje u zboru i slično. Rezultati su pokazali stvarno stanje o položaju zborskog pjevanja u školama gdje postoji velik prostor za napredak i nadogradnju i učenika, ali i učitelja (Radočaj-Jerković, 2017).

5. UMJETNOST ZBORSKOG PJEVANJA

Ne pjevam zato što sam sretan, sretan sam zato što pjevam.

(William James)

Pjevanje je najprirodniji i najspontaniji način čovjekova glazbenog ponašanja i glazbenog djelovanja. Zborska umjetnost i glazba sadrži svoj specifikum, dijelom je logičan, a dijelom neuhvatljiv u racionalizaciji parametara. Umjetničko pjevanje osobni je izraz umjetnika, oblik glazbene ekspresije pomoću koje pjevač prenosi umjetničko djelo. Zasniva se na zajedničkoj povezanosti, usklađenosti i cjelokupnom zajedništvu među pjevačima.

Rojko (1996) ističe važnost stvaranja zbarske umjetnosti, stvaranje novih umjetničkih djela i teorije. Glazbeno je djelo oblikovanje vremenskog protjecanja, zvukovne tvorevine koja ispunjava isječak vremenskog kontinuiteta određenim redoslijedom svojih vremenskih faza (Lissi, 1969). Postoje dva načina pjevanja, a to su umjetničko i funkcionalno pjevanje, koje se više koristi i koje teži k opuštanju, postizanju radosti, inspiracije, sreće i slobodne interpretacije, dok nasuprot tomu, umjetničko pjevanje zahtijeva prije svega lijepo pjevanje, preciznu intonaciju, točan ritam, fraziranje i vođenje melodije.

Pomoću glazbene umjetnosti razvijamo i afirmiramo kritičko i estetsko mišljenje, potičemo osobni stvaralački proces čime potičemo spoznajno-vrijednosni aspekt individue, mogućnost njihove osobne nadogradnje i kulturnog prosperiteta, promičemo kulturu življenja i vrijednost cjeloživotnog učenja i stvaranja. Glazbeno je stvaralaštvo prije svega zahtjevno zbog prvobitnog procesa stvaranja pojedinca s ciljem stvaranja glazbenog djela koje radom, trudom i umijećem oblikuje i interpretira zajednica, odnosno pjevački zbor. Proces koji vodi k jedinstvenom zajedništvu, povezanosti te muziciranju nije lak i potrebno je određeno vrijeme za postizanje određenog cilja i pozitivnih ishoda. Specifičan je proces i način glazbenog muziciranja. Prilikom izvedbe umjetničkog djela potrebno je obratiti pozornost na djela koja zbor izvodi te pjevački zbor koji interpretira umjetničko djelo. Sudjelovanje u pjevačkom zboru, aktivno pjevanje i napredak omogućuju pjevaču razvoj glazbenih vještina i sposobnosti, zajedničko muziciranje i povezanost, stjecanje poznanstava i prijateljstva, strpljenje i međusobno razumijevanje, toleranciju te zajedničkim timskim radom dolazak do istog cilja. Razvojem pjevačkih sposobnosti razvija se i postiže kvaliteta vokalno tehničkog i umjetničkog

izričaja. Pjevači se dobrovoljno prijavljuju u različite aktivnosti s istim ciljem: razvoja glazbenih sposobnosti i vokalne tehnike, obogaćivanja životne svrhe, stvaranja prijateljstva i poznanstava, putovanja i upoznavanja drugih kultura.

U dječjoj dobi pjevanje se javlja kao spontani oblik komunikacije koji sudjeluje u izražavanju emocija. To je prirodni proces nastajanja dječjeg pjevačkog izražavanja koje često rezultira aktivnim pjevanjem djeteta i razvijanjem njegovih urođenih sposobnosti. Djetetov pjevački potencijal predstavlja tek početnu točku za razvoj kompleksnog sustava pjevačkih vještina i sposobnosti. Rad na vokalnim sposobnostima i tehnici moguće je započeti u ranijoj dobi djeteta (Radočaj-Jerković, 2017). Djeca u najranijoj životnoj dobi razvijaju glazbeni osjećaj te približno mogu prepoznati tonove koje čuju i prezentirati to putem plača, gugutanja. U prvoj godini života dijete usvaja zvukove koji ga svakodnevno okružuju. Rastom i razvijanjem napreduje u svim segmentima života, počinje izvoditi melodijske fraze u kojima se ne služi jezikom. Slušanjem i gledanjem brojalica, pjesama i crtića potiče se osobni razvoj i poboljšanje u zapamćivanju pjesama (Campbell i Scott-Kasner, 1995). U narednim godinama kod djece se razvija mogućnost razlikovanja između govora i pjevanja. Pjevački glas snažniji je i razumniji.

Šulentić Begić (2012) ističe razvojnu dob djeteta (4 – 5 godina) u kojoj se razvija osobni osjećaj promjene tempa i dinamike, velik interes za glazbu i pjevanje te je poželjno započeti glazbenu poduku. U narednim razvojnim godinama djeca razvijaju osjećaj za harmoniju, jednoglasno i višeglasno pjevanje. Najveći napredak kod djeteta vidljiv je u devetoj i desetoj godini zbog sazrijevanja dječjeg glasa, zvonkosti i snage. Pojavljuju se razne promjene tijekom razvoja i adolescencije (mutacija), koje znaju ostaviti velik trag kod djeteta. Djeca ne intoniraju određene melodije već simuliraju pjevanje izgovarajući tekst u sredini opsega svog govornog glasa. Elementi na koje je bitno utjecati i koje je potrebno razvijati primjerenom pjevačkom podukom jesu pjevačko disanje, držanje, stvaranje glasa, dikcija i glazbena imaginacija te ekspresivnost (Phillips, 1996). Pjevačko disanje bitan je element koji se razvija i za koji je potrebno duže vrijeme.

Osnovne postavke pravilnog disanja ne razlikuju se u odnosu na dob pjevača ako se pravilno prakticiraju. Glazbene sposobnosti razvijaju se s djetetovom dobi, mlađa djeca mogu imati problema s intonativno točnim pjevanjem (Šulentić Begić, 2014). Rano otkrivanje djetetove glazbene sposobnosti jednako je važno kao i sama glazbena sposobnost. Glazbeno darovitu djecu treba poticati na sudjelovanje u glazbenih aktivnostima kako bi razvijali urođene vještine i sposobnosti (Rojko, 1981).

Pjevanje u zboru iziskuje stalnu aktivnost i sudjelovanje. Provedeno je istraživanje o utjecaju zbornog pjevanja na usmjeravanje glazbenih preferencija djece predškolske dobi koje je pokazalo da glazbena poduka unutar pjevačkog zbora može utjecati na sklonosti, otvorenost i prijemčivost prema kvalitetnoj, stilski i žanrovski raznolikoj glazbi (Škojo, Radočaj-Jerković i Milinović, 2016).

5.1. ULOGA DIRIGENTA

Kako bi se pjevački zbor što bolje pripremio i postigao željenu kvalitetu, potreban je stručan dirigent koji dobro poznaje mogućnosti svojih pjevača, potiče ih na aktivan rad i napredak koji kasnije rezultira kvalitetnim izvedbama. Potrebno je pjevati s unutrašnjom osobnom motivacijom te nadahnuto i s ciljem ispunjavati zadatke koje postavlja dirigent.

Dirigent je osoba koja je nositelj cijelog zbora koji svojim idejama, znanjem, ciljevima i osobnom motivacijom utječe na zbor, oblikuje ga i motivira te potiče članove na aktivnost i rad kojim postiže pozitivnu atmosferu te na kraju realizira produktno postignuće. Pozitivan odnos pjevača i dirigenta, međusoban odnos među pjevačima, ugođaj i atmosfera bitne su stavke za postizanje klime i kulture zbora, atmosfere, motivacije, rezultata i ostvarivanje cjelokupnog napretka koji vodi prema što boljoj vokalno-tehničkoj izvedbi (Radočaj-Jerković, 2017). Odgojni ishodi koji su prisutni tijekom aktivnog timskog rada pjevačkog zbora i njihova dirigenta vidljivi su u razvoju društvenih i socijalnih segmenata, razvoju osobnih vrijednosti i vještina te moralnih normi usklađenih s potrebama suvremenog društva. Krajnji je rezultat toga razvoj individue i njegove pjevačke slobode, produktivne, aktivne, tolerantne i samouvjerene osobe. Bitna je kvaliteta pjevačkog zbora, glazbeno obrazovanje, proces upoznavanja s repertoarom te određeno vrijeme u kojem se sve navedeno postiže i rezultira koncertnom izvedbom. Kako bi se postigla dobra organizacija rada s pjevačkim zborom, potrebno je koristiti određene elemente koji obuhvaćaju *planiranje zbornog programa, audiciju, selekciju i odabir pjevača, organizaciju rada u okviru zbornih pokusa (zagrijavanje i tehničke vježbe), obradu i*

učenje novih sadržaja, interpretaciju i uvježbavanje, glazbeni doživljaj, javni nastupi i kulturu zbora (Radočaj-Jerković, 2018: 98–106).

Vođenje pjevačkog zbora iziskuje od dirigenta, osim posjedovanja visoke razine glazbeno-stručne kompetentnosti, i one osobine, znanja i vještine koje su karakteristične za uspješne menadžere, odnosno lidere u drugim djelatnostima kao što su obrazovanje, politika, gospodarstvo i slično. Cilj prema kojem teži svaki dirigent, odnosno njegova je temeljna zadaća prenošenje glazbene ideje ansamblu, što znači da dirigent komunicira ideju izvedbe izvođačima (Radočaj-Jerković, 2017).

Pjevački zbor glazbeni je ansambl koji okuplja određeni broj pjevača koje predvodi dirigent te ostali potencijalni suradnici, stremi realizaciji zajedničkih ciljeva manifestiranih u obliku težnje za ostvarivanjem što uspješnije zajedničke glazbene izvedbe. Bez obzira o kojoj je vrsti pjevačkog zbora riječ, opisane karakteristike zajedničke su svim vrstama zborova. Iz navedenog može se zaključiti da je pjevački zbor kao ansambl moguće promatrati ne samo kao glazbeno tijelo nego i kao organizacijsku jedinicu ustrojenu prema temeljnim principima koji su zajednički u menadžmentu drugih, ne nužno glazbenih organizacija (Radočaj-Jerković, 2017).

Zborske dirigente prema osobnom stilu vođenja moguće je podijeliti u šest kategorija; *voditelj koji je sklon zapovijedanju, voditelj društvenog kluba, voditelj koji je izrazito oprezan, dobronamjieran voditelj, lukavi voditelj te vođa tima* (Radočaj-Jerković prema Emmons i Chase, 2006).

5.2. VRSTE ZBOROVA

Pjevačke zborove razlikujemo po sastavu pjevača koji sudjeluju u izvedbi, a to su *ženski, muški, mješoviti i dječji pjevački zborovi*. Pjevački glasovi međusobno, osim po spolu i dobi, razlikuju se i po određenom opsegu tonova koje pjevač izvodi.

Ženski pjevački zbor sastoji se od najčešće tri vrste ženskih glasova (*sopran*, *mezzosopran*, *alt*) i svaki koristi određeni vokalni raspon pjevanih tonova. *Sopran* je najviši ženski pjevački glas koji posjeduje opseg glasa i proteže se u rasponu tonova ($c\ h - (c3)\ e3$). *Mezzosopranski* opseg glasa sadrži raspon tonova ($a - h2$). *Alt* je najdublji ženski pjevački glas i sadrži opseg glasa u rasponu tonova ($c\ f\ 1 - f2\ (g2)$).

Muški pjevački zbor sastoji se od različitih vrsta muških pjevačkih glasova (*bas*, *bariton*, *tenor*). *Bas* je najdublji muški pjevački glas i posjeduje opseg glasa u rasponu tonova ($(D)\ E - f1$). *Bariton* je muški pjevački glas koji sadrži opseg glasa u rasponu tonova ($A\ (H) - g1\ (as1)$). *Tenor* je najviši muški pjevački glas i sadrži opseg glasa u rasponu tonova ($c\ H - (c2)\ d2$).

Mješoviti pjevački zbor najrašireniji je i najčešći tip pjevačkog zbora koji susrećemo. Sastoji se od četiri vrste pjevačkih glasova: *soprana*, *alta*, *tenora*, *basa*. Često se navedeni glasovi dijele na još dvije dionice u opsegu glasa pa je česta pojava *sopran 1 i 2*, *tenor 1 i 2*, *bariton i bas*.

Dječji pjevački zbor sastoji se od dječjih pjevačkih glasova (*sopran*, *mezzosopran* i *alt*). Opseg i raspon tonova kod dječjih pjevačkih zborova razlikuje se od ženskih pjevačkih zborova zbog opsega, boje i zvučnosti te razlika u impostaciji. *Sopran* koristi opseg u rasponu tonova ($c1-f2\ (g2)$). *Mezzosopran* dječji je pjevački glas koji koristi opseg u rasponu ($a - c2$) dok dionica *alta* obuhvaća pjevački opseg u rasponu tonova ($g-b1$).

Svaki pjevački glas može se podijeliti unutar svog glasa na više vrsta s obzirom na boju, karakter i teksturu glasa u određenom opsegu. Dionica *basa* sadrži mogućnost podjele na tri različite vrste glasa: *duboki*, *pjevajući* i *kontrabas* – koji se također može podijeliti na *duboki* i *visoki glas*. *Tenor* se dijeli na *visoki* i *lirski* dok dionica *soprana* sadrži podjelu na *dramski*, *lirski* i *koloraturni* (Jerković, 2010b).

6. NEGLAZBENE DOBROBITI KOD DJECE POSTIGNUTE ZBORSKIM PJEVANJEM

O pozitivnom učinku zborskog pjevanja provedena su brojna istraživanja. Provedeno je istraživanje u Velikoj Britaniji pod nazivom *Ljestvica dobrobiti zborskog pjevanja* (2010), koje je istražilo fizičko, psihičko i socijalno stanje zbornih pjevača. U istraživanju je sudjelovalo 600 pjevačkih zborova. Prevladavala su pitanja u kojima se istražuje učinak zborskog pjevanja te kvaliteta života i fizičkog zdravlja. Rezultati su pokazali visok stupanj životnog zadovoljstva pjevača. Ženska populacija pjevačica bila je zadovoljnija, privrženija i odgovarala je s velikom radošću i pozitivnošću, nasuprot suprotnom spolu. Nakon provedenog istraživanja rezultati su formirani u četiri kategorije i definirani su mehanizmi pomoću kojih svaki pjevač može utjecati na vlastitu dobrobit, fizičko i psihičko zdravlje (Clift i Hancox, 2001). Većina zbornih dirigenata u anketnom listiću ukazala je na prednosti zborskog pjevanja u poboljšanju osobnog zdravstvenog i psihičkog zdravlja. Poboljšanje emocionalne dobrobiti vidljivo je kod većine pjevača kao i poboljšanje afektivnog stanja pjevača nakon pjevanja. Rezultati istraživanja čak ukazuju na aktivnu dobrobit izraženu kroz pojačanu aktivnost imunološkog sustava (Hall i Cisler, 2006).

Socijalna uloga pjevačkog zbora potiče pozitivno i aktivno ponašanje pjevača koji usvojenim procesom socijalizacije razvijaju vještine suradnje i potrebu za druženjem s vršnjacima sličnih interesa i oblika ponašanja (Radočaj-Jerković, 2017). Umjetničko djelo svaka osoba doživi na sebi svojstven način, pomoću emocionalnih i fizioloških osjećaja, empatije te stanja u kojem se nalazi u vrijeme izvedbe. Socijalni aspekti kod pjevača u dječjoj i mladenačkoj dobi ipak se znatno razlikuju od tih aspekata kod pjevača starije životne dobi. Kod djece i mladih prisutnija je potreba za razvojem socijalnih vještina. Sudjelovanje u zboru omogućuje pojedincu osobni i intelektualni razvoj, razvoj glazbenih vještina i sposobnosti, osjećaj tolerancije i razumijevanja drugih, unaprjeđuje kvalitetu života i opću kulturu pojedinca. Djeca koja pjevaju u zboru znatno se razlikuju od vršnjaka koji se ne bave glazbom (Bačlija Sušić, 2018).

Neke od neglazbenih dobrobiti jesu i mogućnost razvoja i stjecanje novih vještina, sklapanje prijateljstava, kontrola emocija, razvoj osjećaja za toleranciju i razumijevanje, ravnopravnost i jednakost među vršnjacima, discipliniranost, timski rad, osjećaj zadovoljstva kroz zajedničko postignuće, poboljšanje samokritičnosti, samosvjesnosti, samokontrole,

razvijanje pozitivnih stavova o sebi i drugima, samopouzdanje i razvijena opća motivacija. Sve više istraživanja potvrđuju pozitivne strane koje proizlaze iz sudjelovanja u glazbenoj zajednici, odnosno zboru. Vrijeme provedeno u zajednici, neovisno o aktivnim radnjama pojedinca, svrstava te usmjerava pozornost djece jednih na druge, što povratno djeluje na razvoj socijalnih vještina, empatije, poštovanja te općenito pozitivno socijalno ponašanje djeteta.

Osobito kod djece u predškolskoj dobi vidljiv je psihomotorni napredak djeteta te djeca koja su od rođenja odrastala u glazbenom okruženju kasnije lakše demonstriraju određene pokrete, imaju bolju motoričku koordinaciju te bolje vokaliziraju i izvode određene tonalne i ritamske obrasce u odnosu na djecu koja se nisu razvijala uz glazbu. Pozitivni ishodi kod djece i mladih usmjereni su i na psihofizičku relaksaciju, opuštanje, emocionalno oslobađanje i redukciju nepotrebnog stresa, razvijanje osjećaja sreće, pozitivnog raspoloženja, radosti i ushićenja te na emocionalnu i psihofizičku dobrobit, povećanje energije i pamćenja, samopouzdanje i samopoštovanje i osobnu motivaciju.

Pomoću glazbe osoba bolje funkcionira i u nekim kognitivnim elementima. Svaka osoba posjeduje urođenu sposobnost učenja bilo koje glazbe na svijetu iako se one međusobno razlikuju (Levitin, 2006).

6.1. PJEVANJE U STARIJOJ ŽIVOTNOJ DOBI

Glazba čini ljude sretnima, stvara osjećaj sigurnosti, povezanosti, zajedništva i dostupna je svim dobnim skupinama, neovisno o (pred)znanju. Pjevati u zboru, neovisno o dobnj granici, znači upoznati i graditi nova prijateljstva, razvijati osjećaj za toleranciju i povezanost, učiti se strpljenju i povjerenju. Glazba pobuđuje osjećaj zahvalnosti, poboljšava društveni i socijalni život te psihičko i fizičko stanje osobe. Zborsko pjevanje dostupno je svim dobnim skupinama pjevača, kako dječjim, djevojačkim, mješovitim, tako i starijim pjevačkim zborovima. Pjevački zbor povezuje osobe neovisno o njihovoj dobi i glazbenim potencijalima. Pojedinaac tijekom aktivnog pjevanja spoznaje svoje glazbene sposobnosti, vještine i nedostatke te prostor za napredak.

Amaterski pjevački zborovi nasuprot profesionalnim, glazbeno obrazovanim pjevačkim zborovima smatraju se zborovima kod kojih je primjetan nedostatak glazbenog obrazovanja,

ograničena je mogućnost glazbenog napretka, ali kod kojih postoji mogućnost za ostvarivanje zadovoljstva neovisno o navedenim nedostacima.

Starenje je proces koji prožive i osjete sve osobe. Osim što ono narušava zdravstveno, fizičko, socijalno i osobno stanje čovjeka, pojedinci se susreću s brojnim ograničenjima i nemogućnostima, kognitivnim i senzornim deficitima, socijalnim gubitcima, promjenama uloga i odnosa s okolinom, gubitkom radne uloge i osjećaja društvene korisnosti, osjećajem odbačenosti i neprihvaćenosti, sniženim samopoštovanjem i procjenom prošlih životnih uspjeha ili neuspjeha te prilagodbom na smrt kao činjenicu. Gubitci i stres dovode do starosne depresije gdje se većina osoba osjeća odbačeno, povučeno te osuđeno na samački život u kojem ne postoji i ne prevladava prevelika aktivnost, a prevladava prekomjerna tišina, samoća i tuga. Usprkos svemu navedenom, postoje razne aktivnosti za osobe starije životne dobi koje mogu pomoći u poticanju na aktivnost, buđenju osjećaja slobode, prihvaćenosti, privrženosti, osjećaja osobnog doprinosa te razvoja socijalnog i društvenog života. Zborsko je pjevanje jedna od takvih aktivnosti.

Glazbene dobrobiti aktivnog zorskog pjevanja kod starije populacije fenomen su koji proučavaju brojni istraživači i glazbenici. U istraživanju *Glazba za život* koje je provedeno u Velikoj Britaniji sudjelovale su osobe u pedesetim godinama. Cilj istraživanja bio je usmjeren na utvrđivanje glazbenih dobrobiti zorskog pjevanja kod starije populacije. Rezultati su pokazali da su poboljšanja kvalitete života povezana s aktivnim sudjelovanjem u glazbenim aktivnostima kao i to da je kod ispitanika uočen napredak kod širokog raspona kognitivnih, socijalnih, emocionalnih i fizičkih stanja. Sudjelovale su 54 starije osobe u pedesetim i šezdesetim godinama koje su govorile o svojim iskustvima u glazbi, kakve im je promjene ona omogućila tijekom aktivnog bavljenja, na koji je način pridonijela pozitivnom starenju pružanjem raznih načina za pozitivno održavanje samopoštovanja, osjećaj kompetentnosti, neovisnosti i izbjegavanje osjećaja izoliranosti i usamljenosti (Hays, 2005).

7. ZAKLJUČAK

Svaki čovjek može sudjelovati u procesu stvaranja umjetnosti pjevanjem, slušanjem i življenjem s glazbom bez obzira na svoje glazbene nedostatke. Zborsko pjevanje dostupno je svim dobnim skupinama pjevača, kako dječjim, djevojačkim, mješovitim, tako i starijim pjevačkim zborovima. Pozitivno je razvijati se uz pjevanje i glazbu razvijanjem glazbenih sposobnosti i vještina osobe. Pjevački zbor i zorsko pjevanje povezuje osobe neovisno o njihovoj dobi i glazbenim potencijalima. Pojedinaac tijekom aktivnog pjevanja spoznaje svoje glazbene sposobnosti, vještine i nedostatke te prostor za napredak. Takav pristup može utjecati da se osoba ponaša i osjeća boljom, razumnijom, savjesnijom, da razvije više samopoštovanja i osobnog zadovoljstva. Glazba zadovoljava i pospješuje socijalnu interakciju ljudi, oplemenjuje društveni život osobe, pobuđuje osjećaj razumijevanja, tolerancije, prihvaćenosti i pojačava sigurnost osobe, stvara novi pristup ljudima. Glazba pobuđuje osjećaj zahvalnosti, poboljšava društveni i socijalni život te psihičko i fizičko stanje osobe. Svrha je ovoga rada pobuditi svijest o potencijalima zorske glazbe te potaknuti na daljnja istraživanja i proučavanja zborova i njihovih dobrih strana u medicinskom, emocionalnom, kognitivnom, socijalnom i društvenom smislu. Rad je koncipiran tako da može poslužiti kao poticaj za buduća istraživanja i napredovanje. Zorsko pjevanje potiče na aktivnost, buđenje osjećaja slobode, prihvaćenosti i privrženosti, stvara osjećaj osobnog doprinosa te potiče razvoj socijalnog i društvenog života osobe, toleranciju i razumijevanje. To je aktivnost koja spaja i ne razdvaja! Proučavanjem i obrađivanjem ove teme pomoću brojne strane literature te uvidom u pozitivne strane istraživanja koja svjedoče o dobrobitima zorske glazbe i umjetnosti i njenim pozitivnim stranama, započela sam sa svojim daljnjim istraživanjem i zalaganjem na temu zorskog pjevanja i njegove dobrobiti. Spoznati da glazbom možeš pomoći drugome, osloboditi ga duševno i emocionalno, kognitivno, prekrasna je spoznaja te poticaj za moja daljnja istraživanja.

Tko želi pjevati, uvijek će pronaći pjesmu!

(Švedska narodna poslovice)

8. SAŽETAK

Neglazbene dobrobiti koje se povezuju s pjevanjem u zboru

Sudjelovanjem u zboru ostvaruju se brojne glazbene i neglazbene dobrobiti kao što su: povezivanje pojedinca s ostatkom zbora/zajednice, ostvarenje osjećaja prihvaćenosti, tolerancije i međuljudskog poštovanja i razumijevanja, učenje za timski rad, osobni napredak te razvoj glazbenih vještina i sposobnosti osobe. Rad opisuje kronološki povijesni razvoj zvorske umjetnosti, pjevanje kao fenomen te pjevanje u nastavi glazbene kulture i izvannastavnim aktivnostima. Opisuje vrste zborova te umjetnost zorskog pjevanja u kojem veliku ulogu ima dirigent, ali i neglazbene dobrobiti postignute zorskim pjevanje te pjevanje u zrelijoj dobi djeteta. Temeljni cilj rada bio je istražiti i prikazati zorsko pjevanje iz pozicije prikaza neglazbenih dobrobiti zorskog pjevanja, ali i istražiti potencijal glazbenih dobrobiti pjevanja i glazbe za cjelovit razvoj djece i mladih, njihovu kvalitetu života i ukazati na prednosti i nedostatke te glazbene aktivnosti.

Ključne riječi: zorsko pjevanje, pjevanje u nastavi glazbene kulture, vrste zborova, neglazbene dobrobiti pjevanja

9. ABSTRACT

Non-musical benefits associated with choral singing

Singing in a choir brings numerous musical and non-musical benefits, such as: connecting the individual with the rest of the choir/community, achieving a sense of acceptance, tolerance and interpersonal respect and understanding, learning for teamwork, personal progress and developing a person's musical skills and abilities. This paper describes the chronological historical development of choral art, singing as a phenomenon and singing in music classes and extracurricular activities, the art of choral singing in which the conductor plays a large part and the types of choirs and non-musical benefits achieved by choral singing and singing at a more mature age of the child. The main goal of this paper was to explore and present choral singing from the standpoint of non-musical benefits of choral singing, but also to examine the potential of musical benefits of singing and music in general for the overall development of children and youth, their quality of life, and to point out the advantages and disadvantages of musical activity.

Keywords: choral singing, singing in music classes, types of choirs, non-musical benefits of singing

10. LITERATURA

- Andreis, J. (1989). *Povijest glazbe*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
- Austin, D. (1999). Vocal improvisation in analytically oriented music therapy with adults. 141-157.
- Bačlija Sušić, B. (2018). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspekt. *Metodički ogledi*, 25 (1), 63-83. Preuzeto (24.03.2020) s <https://hrcak.srce.hr/217456>
- Bailey, B. A. and Davidson, J. W. (2005). Effects of group singing and performance for marginalized and middle-class singers. *Psychology of Music*, 33:3, pp. 269-303.
- Busch, S. L., Gick, M. L., A. (2002). Quantitative study of choral singing and psychological wellbeing. 18(1): 45-61.
- Clift, S. M. and Hancox, G. (2001). The perceived benefits of singing: findings from preliminary surveys of a university college choral society. *Journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 121:4, pp. 248-256.
- Dobrota, S. (2002). Glazbena nastava u razrednoj nastavi. *Tonovi*, 39, 67-79.
- Emmons, S., Chase, C. (2006). *Prescriptions for Choral Excellence*. New York: Oxford University Press, Inc.
- Hillman, S. (2002). Participatory singing for older people: a perception of benefit'. *Health Education*, 102:4, pp. 163-171.
- Mc Pherson, G. (2006). *The Child as Musician*. Pp. 311-329. New York: Oxford University Press.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). Pjevanje u nastavi glazbe. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). Zborsko pjevanje u odgoju i obrazovanju, Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Radočaj-Jerković, A. (2017). Oblici i stilovi komuniciranja dirigenta s pjevačkim zborom. Zbornik radova s 2. međunarodnog znanstvenog i umjetničkog simpozija o pedagogiji u umjetnosti.

Radočaj-Jerković, A., Milinović, M. (2017). Faktori i okolnosti koje utječu na vrstu i smjer motivacije za sudjelovanje učenika u školskim pjevačkim zborovima. Beograd, Srbija, 30.9. - 2.10. 2017. 19. Pedagoški forum izvedbenih umjetnosti. Međunarodni skup u potrazi za doživljajem i smislom u muzičkoj pedagogiji

Svalina, V. i Matijević, M. (2011). Glazbeno daroviti učenici na primarnom stupnju školovanja. Napredak: časopis za pedagojsku teoriju i praksu, 152 (3-4), 425-445.

Radočaj-Jerković, A.; Milinović, M., Papa, A. (2018). Specifičnosti rada s dječjim pjevačkim zborom u izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima. Suvremeni pristupi nastavi glazbe i izvannastavnim glazbenim aktivnostima u općeobrazovnoj školi. Osijek: Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku.

Šulentić Begić, J (2013). Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe. Život i škola, 59 (29), 252-269. Preuzeto (12.04.2020) s <https://hrcak.srce.hr/121408>

Šulentić Begić, J. (2010). Problematika pjevačkog zbora mlađe školske dobi. Tonovi, 55, 33-44.

Šulentić Begić, J. (2012). Glazbene sposobnosti učenika mlađe školske dobi. Tonovi, 64, 66-78.

Šulentić Begić, J. i Kaleb, A. (2012). Planiranje i programiranje nastave glazbene kulture u prva tri razreda osnovne škole. Život i škola, 58 (28), 168-186. Preuzeto (19.03.2020.) s <https://hrcak.srce.hr/95250>

Vidulin-Orbanić, S. i Terzić, V. (2011). Polazište i pristup pjevanu u općeobrazovnoj školi. Metodički ogladi, 18 (2), 137-156. Preuzeto (19.03.2020.) s <https://hrcak.srce.hr/82321>

